

(יז) זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה
לָךְ עַמְּלֶק בַּיַּרְדֵּי בְּצֵאתְכֶם
מִמִּצְרָיִם: (יח) אֲשֶׁר קָרָךְ בַּיַּרְדֵּי

דברים כה תצא שצו

וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל-הַנְּחָשִׁים
אֲחֵרֶיךָ וְאַתָּה עֵינֶךָ וַיִּגַע וְלֹא
יֵרָא אֱלֹהִים: (יט) וְהָיָה בְּהֵנִיחַ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ | לָךְ מִכָּל-
אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר-
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה
לְרֵשֶׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת-זְכוֹר
עַמְּלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא

תִּשְׁכַּח: פ

* ג"א זְכוֹר.

(יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 כְּתֹב זֹאת זְכוֹרֹן בַּסֵּפֶר וְשִׂים
 בְּאָזְנִי יְהוֹשֻׁעַ כִּי-מַחֵה אֶמְחֶה
 אֶת-זְכוֹר עַמְּלֵק מִתַּחַת
 הַשָּׁמַיִם: (טו) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ
 וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה וְנָסִי:

* נ"א זְכוֹר.

(טז) וַיֹּאמֶר כִּי-יָד עַל-כַּס יְהוָה
 מִלְחָמָה לַיהוָה בְּעַמְּלֵק
 מִדֶּר דֶּר: פ

רש"י

(טז) וַיֹּאמֶר, מֹשֶׁה^{כו} כִּי יָד עַל כַּס יְהוָה,
 ידו של הקב"ה הורמה לשבע בכסאו, להיות
 לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית. ומהו^{כו} "כס" ולא נאמר כסא, ואף השם נחלק
 לחציו; נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק

בעל הטורים
 (טז) כי יד. יו"ד של "כי" ו"יד" בגימטריא
 דויד. מדר דר. בגימטריא לימי משיח.

רש"י

כלו; וכשימחה שמו, יהיה השם שלם והכסא שלם, שנאמר^{לו} "האויב תמו חרבות
 לנצח", זהו עמלק, שכתוב בו^{לו} "ועברתו שמרה נצח", וְעָרִים נְתַשְׁתָּ אָבֵד וְזָכַרְם
 הָפְזָה, מהו אומר אחריו, "וה' לעולם ישב"^{לו} הרי השם שלם, "כונן למשפט כסאו"^{לו}
 הרי כסאו שלם. חסלת ויהי בשלח

רעת מחשבת עמלק

הקב"ה צונו בתוה"ק למחות את זכר עמלק ולזכור ושלא לשכח מה שעשה לנו. והנה בטעם מצוה זו כתב בספר החינוך (מצוה תקנז) יען שהוא הי' ראש להנלחמים עם ישראל, וצינן את היורה כדחז"ל (תנחומא כי תצא ט), אך עכ"ז ראוי לנו לדעת שלא בשביל טובת ישראל ורעתם בלבד היה מצוה לנו הקב"ה לנטור שנאת עולם, רק שע"י רעתו לישראל עשה רעה רבה לכל העולם כולו ואותו רשע קלקל והפסיד כונת הבריאה בכללה. והנה בודאי כל מאי דאשכחת ב"י דרוש לפרש רעת מחשבתו, ואולי תהי' אחת מהנה ונרויח בזה להדר במצוה זו של שנאת אויב ד'.

והנה משורש נחש יצא צפע (ישעיה יד כט) מצינו המן הרשע כשהלשין על ישראל ובקש לאבדם אמר בתוך המלשינות "ודתיהם שנות מכל עם" (אסתר ג ח), נראה מבואר שהי' אצלו עיקר בדבר ענין הדת, ולכאורה יש לתמוה על מה יאמר "ודתיהם שנות מכל עם", הלא כל דת ואמונה משונה מחברתה וכי במה ינתן לאמר על דתנו שהיא ביחוד שונה מכל עם, הלא גם הדתות המזויפות כולן אשר בדאו נביאי[הן] מלבם (עי' מלכים א יב לג) ג"כ שונות זו מזו. אך מזה תבין כונה אחרת בדברי אותו רשע והוא דבר מצוין שאנו רואים בתהלוכות תוה"ק ודרכי' מה שאינו כן בכל הדתות, כי בכל הדתות לא יתנו ציור רק למי שאוחז באותה הדת בצלמה כדמותה ואז יהיו כל העמים מקבלים כאותו העם אז תתפשט הדת ותגיע לתכליתה, כי בודאי כל אחד מבטיח כי התכלית הטובה היא ההתנהגות בדתו. אמנם דבר זה הוא בדוי וא"א, כי כשם שאי אפשר להיות אנשים כולם שוים במדרגה אחת כך א"א להיות עמים כולם עומדים על מצב אחד, ע"כ ראוי ומוכרח כאשר בע"ה תתפשט האחדות בעולם וכולם ילכו לאור ד', שתהי' אומה מצוינת המדרכת שארי אומות בדרכי יושר. והנה כשם שראוי להאיש הפרטי האדם החשוב ובעל בעמו להתנהג במעלות גבוהות מכל ההמון, כך ראוי לאומה העומדת במצב כזה להורות בתבל אור דרך ד' שתהי' מתנהגת במעשים יותר נכבדים ורצוים מכל המון רבים עמים.

ע"כ דרכי נועם של תוה"ק ילמדו גם לכל העמים ללכת בדרך ה' ע"י שמירת ד' מצות בני נח, וזה יראה לדעת כי עם ישראל הוא גוי קדוש, נשא וגבה מאד, שילמד דרך ד' לכל העמים, רק שהם יקבלו לפי ערך מעלתם.

וזה הענין הי' כמדקרות חרב בעיני צוררי ישראל שראו מתהלכות תוה"ק שאינה דומה בסגנונה לדתי שאר העמים רק תתרומם על גוי' כולם.

וזאת היתה תביעת בלק "הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ" (במדבר כב ה), הכונה שמורה בתהלוכות רוחו שרק הוא יאיר לכל הארץ וכל העמים רק באורו יהלכו. והענין של אותה [?] עין [?] חשוכה וסמויה היא כי כולן הבל וקורי עכביש.

(מכתי"ק)

מזכירת מעשה עמלק אנו למדים שה"ה [=שהוא הדין] כל יחיד אשר הפגיע ד' ית' בו עונו והוכה ביסורין ומכאובין ויגונות לב, שהם לטהרו מעון ולשים יראת ד' על פניו שיכיר מה רע ומר עזבו את ד' (עי' ירמיה ב יט), א"כ כששב ד' ברחמי' ורפא לו, עליו החובה לזכור ולצייר בלבבו כל פרטי העונשים שקיבל ומה רע ומר היו, ויצייר אם שוה לאדם להכניס עצמו לבא ח"ו לידי עונשים כאלה בשביל מלוי שרירות לב או שום רצון שפל ובזוי מצד עצמו ג"כ, וגם ראוי לשום על לב כי השונה באולתו כיון שהיסורין הראשונה לא הספיקו לתת לו דעת יראת ד', ודאי הקב"ה לא יעזוב ח"ו את הנפש הקיימת ללכת לאבדון בשביל שטותו, רק יוסיף ידו ברחמי משפטיו ליסרו ביסורין יותר קשים שיהיו לאות ולמופת לו, וז"ש בתורה גבי התוכחה "והיו בכך לאות ולמופת כו'" (דברים כח מו), וגבי עמלק "אל תשכח" (שם כה יט) שיזכור גם הסיבה שע"י [=שעל ידה] בא עמלק שהי' ע"י שרפו עצמם מד"ת (ככורות ה ב).

(מכתי"ק)

אצל עמלק לא נזכר שום דבר בעניין עבודה-זרה! "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים"⁴⁰. פה יש ניגוד יסודי ואבסולוטי ששייך לסדר האנושיות בעולם. כמו שיש חלק מיוחד באנושיות, "חלק ד' עמו"⁴¹, "עם זו יצרתי לי"⁴², עם אלוהי, כך יש חלק מן האנושיות שביסוד הבריאה שלו הוא ניגוד גמור ל"נצח ישראל"⁴³. "ראשית גוים עמלק"⁴⁴. ההיפך הזה קיים במשך איזה זמן עד שהדברים יתבררו, – "ואחריתו עדי אבד"⁴⁴. אין כאן עניין פוליטי

אלא ניגוד מציאותי⁴⁵. ידוע הביטוי של זה שרצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, שקשה להזכיר את שמו, היטלר, ימח שמו וזכרו: "איני יכול להיות עם ישראל בעולם אחד"⁴⁶. ההגדרה הזאת צודקת. יש אי-אפשרות מציאותית קוסמולוגית. מה שאין כן גויים אחרים שיכולים להיות עם ישראל.

4. "למען תזכרו"

לכן, לעומת "ואתם הדבקים בד'" – קיימת זכירת עמלק. אמרנו לפני כן שזכירת אלוהים שייכת לטבע שלנו, לעצם הכשרון שלנו, לעצם הפסיכולוגיה שלנו – לעומת הגויים שהם "שכחי אלהים". שכחה היא ניתוק, וזכירה היא דבקות, חיוניות ובריאות. אנחנו בעלי זכרון כלפי ריבוננו-של-עולם, בעלי זכרון כלפי התגלות קודשא-בריך-הוא ומתוך כך בעלי זכרון כלפי כל פרטי מצוותיה של תורה, כפי שנמצא בפרשת ציצית: "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי"⁴⁷, "וראיתם אתו וזכרתם"⁴⁸. ראייה מביאה לידי זכירה⁴⁹. ה'משנה ברורה' מעיר כנגד אותם שגונזים את הציציות ותוחבים אותן בתוך המכנסיים⁵⁰. צריכה להיות ראייה בלתי פוסקת וזכירה בלתי פוסקת – בריאות הדבקות שייכת להסתכלות שלמה. "עין ד' אל יראיו"⁵¹. "עין בעין יראו בשוב ד' ציון"⁵², מתוך הסתכלות בתורה באופן שלם.

5. זכירת עמלק

מן התכונה הטבעית שלנו של זכירת קודשא-בריך-הוא, זכירת "הבוחר בעמו ישראל באהבה"⁵³, דבקות בכל חלקי כלל ישראל ובכל חלקי ארץ-ישראל – נמשך "זכור את אשר עשה לך עמלק". זה אינו ענין פרטי וזמני, אלא התנגשות עצמית ונשמתית. מכאן הערך המיוחד של אותה זכירה.

ריבוננו-של-עולם מחנך אותנו: זכור – לא תשכח⁵⁴, – שלילת השכחה מעיקרה, עקירת השכחה מיסודה⁵⁵. קוראים בספר⁵⁶, קוראים בפה וקוראים בלב. "זכור – בפה. אל תשכח – בלב"⁵⁷. ראייה מביאה לידי זכירה⁵⁸ וזכירה מביאה לידי עשייה.